

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI

MEGEP

(MESLEKÎ EĞİTİM VE ÖĞRETİM SİSTEMİNİN
GÜÇLENDİRİLMESİ PROJESİ)

EĞLENCE HİZMETLERİ

ANADOLU VE AKDENİZ MİTOLOJİSİ

ANKARA 2006

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından geliştirilen modüller;

- Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının 02.06.2006 tarih ve 269 sayılı Kararı ile onaylanan, Mesleki ve Teknik Eğitim Okul ve Kurumlarında kademeli olarak yaygınlaştırılan 42 alan ve 192 dala ait çerçeve öğretim programlarında amaçlanan mesleki yeterlikleri kazandırmaya yönelik geliştirilmiş öğretim materyalleridir (Ders Notlarıdır).
- Modüller, bireylere mesleki yeterlik kazandırmak ve bireysel öğrenmeye rehberlik etmek amacıyla öğrenme materyali olarak hazırlanmış, denenmek ve geliştirilmek üzere Mesleki ve Teknik Eğitim Okul ve Kurumlarında uygulanmaya başlanmıştır.
- Modüller teknolojik gelişmelere paralel olarak, amaçlanan yeterliği kazandırmak koşulu ile eğitim öğretim sırasında geliştirilebilir ve yapılması önerilen değişiklikler Bakanlıkta ilgili birime bildirilir.
- Örgün ve yaygın eğitim kurumları, işletmeler ve kendi kendine mesleki yeterlik kazanmak isteyen bireyler modüllere internet üzerinden ulaşılabilir.
- Basılmış modüller, eğitim kurumlarında öğrencilere ücretsiz olarak dağıtılır.
- Modüller hiçbir şekilde ticari amaçla kullanılamaz ve ücret karşılığında satılamaz.

İÇİNDEKİLER

AÇIKLAMALAR	ii
GİRİŞ	1
ÖĞRENME FAALİYETİ- 1	3
1. ANADOLU VE AKDENİZ MİTOLOJİSİ	3
1.1. Mitoloji	3
1.2. Eski Mezopotamya Mitolojileri	5
1.3. Sümer Mitolojisi	5
1.4. Anadolu ve Akdeniz Mitolojisi	7
1.4.1. Tanrı Kavramı	7
1.5. Anadolu Tanrıları	8
1.5.1. Kibele (Kybele)	8
1.5.2. Artemis	9
1.6. Hitit Mitolojisi	10
1.7. Likya ve Lidya Mitolojileri	12
1.7.1. Lidya(Lydia) Mitolojileri:	12
1.7.2. Likya Mitolojileri	14
1.8. Frig Mitolojisi	15
1.9. Eski Türk Destanları	18
1.9.1. Oğuz Kaan Destanı	20
1.9.2. Manas ve Şu Destanı	22
1.9.3. Yaradılış (Türeyiş) Destanı	23
1.9.4. Alp Er Tunga ve Bozkurt Destanları	24
UYGULAMA FAALİYETİ	26
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	28
ÖĞRENME FAALİYETİ-2	29
2. AKTİVİTE VE GÖSTERİLERDE MİTOLOJİYİ KULLANMA	29
2.1. Animasyon Etkinliği Hazırlık Aşamaları	30
UYGULAMA FAALİYETİ	36
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	38
MODÜL DEĞERLENDİRME	39
CEVAP ANAHTARLARI	40
ÖNERİLEN KAYNAKLAR	41
KAYNAKÇA	42

AÇIKLAMALAR

KOD	224TF0005
ALAN	Eğlence hizmetleri
DAL/MESLEK	Animasyon
MODÜLÜN ADI	Anadolu ve Akdeniz Mitolojisi
MODÜLÜN TANIMI	Anadolu ve Akdeniz mitolojisi konularını kavrayarak eğlence hizmetleri departmanındaki; aktivite ve gösterilerde mitolojiyi kullanma öğrenme materyalidir.
SÜRE	40/24
ÖN KOŞUL	
YETERLİK	Mitolojik hikâyeleri animasyon programında kullanmak
MODÜLÜN AMACI	Genel Amaç Bu modül ile eğlence hizmetleri departmanında mitolojik öykü ve destanları animasyon programlarına konuk ve program özelliklerine göre uygulayabileceksiniz. Amaçlar ➤ Eğlence hizmetleri departmanında kaynak araştırma yöntemlerini kullanarak mitoloji, Anadolu mitolojisi ve eski Türk destanlarını çeşitli kaynaklardan araştırabileceksiniz. ➤ Eğlence hizmetleri departmanında mitolojik öyküleri animasyon programına tesis ve konuk özelliklerine göre uyarlayabileceksiniz.
EĞİTİM ÖĞRETİM ORTAMLARI VE DONANIMLARI	Ortam: Sınıf, sektör, atölye. Donanım: Bilgisayar yazılım ve donanımları, internet, farklı ülkelere ait basılı ve canlı kaynaklar, VCD, DVD, CD, vb. görsel materyaller.
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	Kendi kendinizi değerlendirebileceğiniz “Doğru-Yanlış”, “Çoktan seçmeli” tarzındaki değerlendirme soruları yer almaktadır.

GİRİŞ

Sevgili Öğrenci

Üzerinde yaşadığımız vatan toprağının her yanından efsaneler fişkirır. Binlerce yıldır pek çok uygarlığa yurt olan bu coğrafya toprağına Anadolu denir. Anadolu; binlerce yıldır farklı medeniyetlere beşiklik etmiş kültür hazinesidir. Bugün ise yüzlerce yıldır Türk milletinin ana yurdu olmuştur. Anadolu binlerce yıllık tarihi geçmişinde çok farklı kültürleri potasında eriterek günümüze kadar ulaşmasında önemli rol üstlenmiştir. Anadolu bir yandan alırken bir yandan da karşılığını fazlası ile vermiştir. Çünkü onun diğer adı “Toprak Ana”dır. Onun kültürel zenginliğinden uygarlıklar efsaneler, masallar, destanlar, halk hikâyeleri...doğmuştur.

Size verilecek olan bu modülde mit, mitoloji nedir? Nasıl oluşmuştur? Mitoloji içerisinde Anadolu ve Akdeniz mitolojisinin yeri ve öneminin yanında, Anadolu’da yaşamış uygarlıkların yaşam biçimleri, söylenceleri ve mitolojik hikâyeleri anlatılmıştır. Bunun dışında Türklerin Orta Asya’daki yaşamlarını anlatan söylenceler, destanlar hakkında da bilgi verilmiştir.

Eğlence hizmetleri departmanı konukların hoşça vakit geçirmeleri için tesiste çeşitli animasyon programları (Gece şovları, mini kulüp aktiviteleri vb.) hazırlamaktadır. Bu aktiviteler hazırlanırken mitolojik hikâyeler ve destanlar materyal olarak kullanılmaktadır. Bu modülün sonunda siz de bir aktivite programı hazırlayabileceksiniz.

Modülde anlatılan mitolojik hikâyeler ve destanların birden fazla çeşitleri bulunmaktadır. Modülde yazılan tüm hikâyeler ve destanlar özet olarak verilmiştir. Siz asıllarını bulup okumalısınız.

Resim 1: Hitit Güneşi

ÖĞRENME FAALİYETİ-1

AMAÇ

Eğlence hizmetleri bölümünde kaynak araştırma yöntemlerini kullanarak mitoloji, Anadolu mitolojisi ve eski Türk destanlarını çeşitli kaynaklardan araştırabileceksiniz.

ARAŞTIRMA

Eğlence hizmetlerinde Anadolu ve Akdeniz mitolojisi hakkında araştırma yaparak;; mitoloji nedir, eski Mezopotamya mitolojileri, Sümer mitolojileri, Hitit mitolojisi, Likya ve Lidya mitolojisi ve Frigya mitolojisi hakkında bilgi toplayınız.

Eski Türk destanları hakkında bilgi toplayınız, elde ettiğiniz bilgileri rapor haline getirip sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

1. ANADOLU VE AKDENİZ MİTOLOJİSİ

1.1. Mitoloji

İnsanların, 30 bin yıl önce başladıkları konuşarak bilgi aktarımı pek sağlıklı değildi. Kendi aralarındaki iletişimlerinde; insan, hayvan, doğa ve olaylar ile ilgili edindikleri bilgileri aktarmışlardır. Bunu yaparken “abartarak”, “büyüterek”, “ekleyerek” “çıkararak”, hikâyeleştirmişler. Etkilenmelerinin derecesine ve hayal güçlerine göre katkılar ve çıkartmalar yapılarak nesilden nesile geçmesi sağlanırken söz konusu bilgiler değişikliğe uğramıştır. İşte günümüzden 2–3 bin sene öncesinden gelen bu bilgi aktarımına “MİT” denir.

Yüzlerce, binlerce sene anlatılan hikâye şeklindeki bu bilgilere Efsane (mit) denir. Efsaneler gerçeklerin anlatılması, aktarılması olarak ele alındığında toplumların inançları, gelenekleri, hep bu bilgilere bağlı olarak oluşurdu. Bir toplumun inanç haline gelmiş efsaneler toplamına “MİTOLOJİ” denir.

Mitoloji, “Efsane Bilimi”dir. Yani insanların ve insanüstü varlıkların başından geçen masalsı olayların incelenip anlatılmasıdır. Mitoloji; eski çağlarda yaşamış olan insanların doğa olaylarına, sosyal ilişkilerine, dini inançlarına bakış açılarının yorumlanmasıdır. Her ulusun, her ülkenin tarihi; çeşitli efsaneleri, destanları, kahramanlık öykülerini, inanç sistemini, tanrılarını, masallarını, söylencelerini barındırır.

Mitos bugünün nasıl oluştuğunu geçmişte yaşanan olaylarla açıklamaya çalışan öykülerdir. Mitoslar tarihin erken aşamalarında ortaya çıkmış anlatılardır. Eski toplumlar kendilerine özgü dünya görüşlerini doğaüstü kavramlar ile bir ölçüde din öğelerini de birleştirerek mitosları yaratmışlardır. Mitoslar aynı zamanda toplumların ahlaki görüşlerini de yansıtır.

Mitosları incelediğimizde eski uygarlıkların sosyolojik yapısı hakkında bilgi edinebilirsiniz. Örneğin; evlenme, doğum, ölüm, miras, aile yapısı, toplumdaki hiyerarşik düzen, meslekler v.b...

Mitoslar, başlarda kulaktan kulağa gizlice anlatılmış. Yüzyıllar boyunca kulaktan kulağa anlatılan bu öyküler anlatıldıkça gelişmiş, zenginleşmiştir.

Mitosların İşlevleri

- Toplumsal düzeni oluşturma ve koruma işlevi.
- Dini işlevi
- Ahlaki işlevi
- Edebi işlevi

Mitosların Özellikleri

- Mitosların kendine has dilbilgisi ve cümle yapısı vardır.
- Mitoslar ortak toplum bilinci yaratır.
- Mitoslarda köken arayışı vardır.
- Mitoslar sosyolojik bir olayı anlatır.
- Mitoslarda kendimizle ilişkilendirebileceğimiz hatta ders alabileceğimiz birçok alıntı vardır.
- Bazı mitoslar neredeyse bütün kültürlerde benzerlik gösterir.

Resim 1.1: Mitolojik bir mozaik çalışması

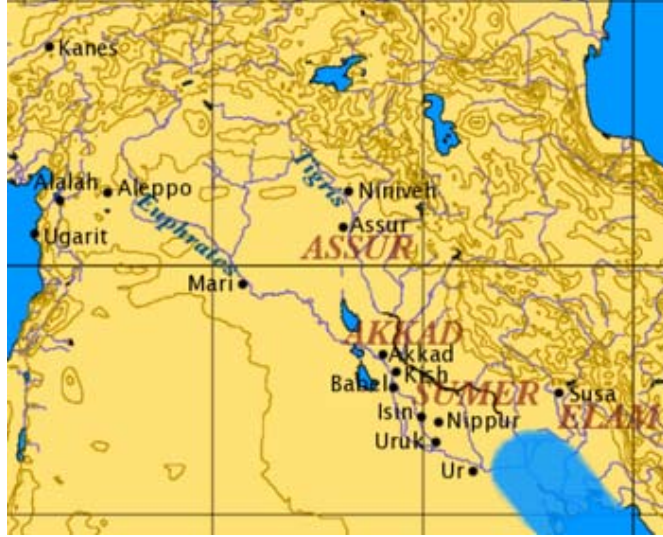
1.2. Eski Mezopotamya Mitolojileri

İlk çağlarda Fırat ve Dicle arasında kalan bölgeye, iki ırmak arası anlamına gelen Mezopotamya denilirdi. İki ırmağın birbirine en çok yaklaştıkları yerin kuzeyi Yukarı Mezopotamya, Basra'ya ulaşan güneyi ise Aşağı Mezopotamya olarak adlandırılır. Eski çağlarda, verimli toprakların bulunduğu bu bölge birçok medeniyete ev sahipliği yapmıştır.

Mezopotamya'da kurulan başlıca devletler şunlardır:

- Sümerler
- Elamlar
- Akadlar
- Asurlar
- Babil Krallıkları (Babil asma bahçeleri dünyanın yedi harikasından birisi olarak nitelendirilmiştir.)

Not: Dünyanın yedi harikası hakkında bilgi toplayınız.

Şekil 1.1: Mezopotamya haritası

Çeşitli kaynaklardan Mezopotamya mitolojisine ait bilgi ve öyküleri araştırınız.

1.3. Sümer Mitolojisi

M.Ö.3500–2000 yılları arasında Mezopotamya'da yaşamış olan halk, Orta Asya'dan göç etmiş kavimlerden olduğu söylenir. Aşağı Mezopotamya'da Dicle ve Fırat nehirleri kıyısında Uruk, Lagaş, Eridu, Ur, Kiş gibi kent devletleri kurmuşlardır. Gelişmiş bir yapı tekniği kullanan Sümerler; yerleştikleri bölgelerde muazzam bir sulama sistemi kurup, kanallar, barajlar, bentler oluşturarak düzenli sulamaya dayalı tarım yapmışlardır. Tekerleği icat eden Sümerler, tarlaları öküzlerin çektiği sabanlarla sürüyorlardı. Yine dünyanın en büyük icatlarından biri olan yazıyı M.Ö. 2500 yıllarında Sümerler bulmuştur. Bu yazı şekillerden oluşuyordu.

Sümer alfabesinin harfleri çiviye benzediği için çivi yazısı olarak adlandırılırdı. Yine Sümerler ayın hareketlerini inceleyerek ay takvimini bulmuşlar, yılı otuzar günlük bölümlere ayırmışlardır. Günümüzde olduğu gibi 6 gün çalışıp bir gün dinlenmişlerdir.

Sümerler başlangıçta Anaerki toplum yapısına sahiptiler. İş bölümünün artması ve el sanatlarının ortaya çıkması toplumsal sınıflar yarattı;

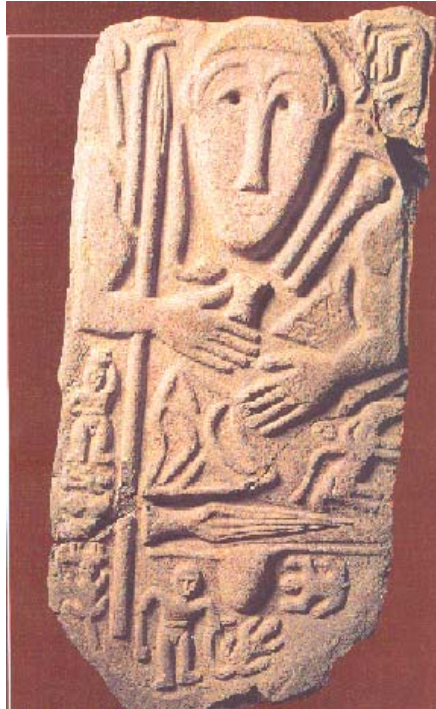
- 1. sınıf din adamları ve askerler
- 2. sınıf halk
- 3. sınıf kölelerden oluşuyordu.

Krallar ve rahipler dinsel ve siyasal işleri yürütüyorlardı. Bir kentin başrahibi aynı zamanda o kentin başkanı idi. Her kentin koruyucu tanrısı vardı. Sümerlere göre tanrılar insan görünümünde fakat insanüstü güçleri olan ölümsüz varlıklardı.

Sümerler tanrıların kendilerinden ne istediğini fala bakarak anlamaya çalışırlardı. Bunun için kurban edilen hayvanın ciğeri incelenir, rüyalar yorumlanır ve yıldızlar incelenirdi. Bugün astrolojideki burçları (koç, yengeç, kova...) da Sümerler bulmuşlardır.

Sümerlere göre ölünce insanlar yeraltında dönüşü olmayan KUR isimli şehre giderlerdi.

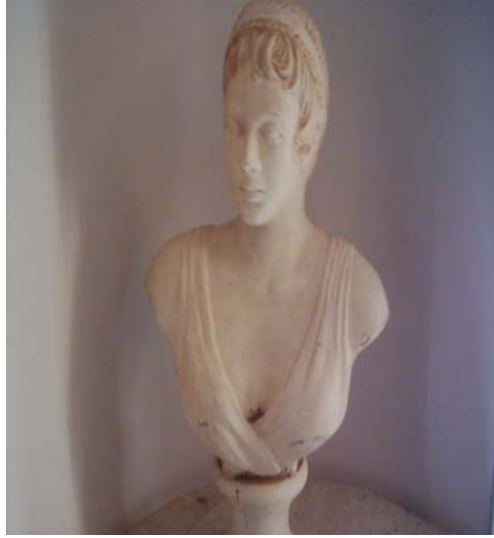
Sümer mitolojisinin en önemlilerinden biri olan Gilgamiş Destanı'nda da adları geçen tanrılardan başlıcaları şunlardır:

Resim1.2. Mezopotamya'nın doğusundan çıkarılan kadın figürlü taş tablet

- Anu (Gök Tanrı)
- Enlil (Rüzgar ve Fırtına Tanrısı)
- Enki (Toprak Tanrısı)
- İanna (Aşk ve Bereket tanrıçası)
- Ea (Su Tanrı)

Aşk Tanrıçası İnanna ve Kutsal Evlenme Öyküsü

Resim 1.3. Bir tanrıça büstü

Tanrıça İnana, toplumun süsü ve Sümerlerin neşesi idi. Ay tanrısı Nanna'nın kızı idi. Tanrıça İnana; Akadlar'da İştar, Museviler'de Astarte, Yunan'da Afrodit, Roma'da Venüs adını taşıyarak yüzyıllar boyu çeşitli toplumların efsanelerinde yaşamıştır. Sümer mitolojisine göre aşk ve bereket tanrıçası İnana'nın evlenmesi toprağın bereketini simgeliyordu. Çoban tanrısı Domuzi ile evlenmesi yeni yıl için kutlama şenlikleri ile sembolize ediliyordu. Her yıl baharda İnana ve domuzi'nin temsili evlenme törenleri yapılarak adaklar verilirdi. Böylece Hayvanlar ve toprak bereketli olurdu.

Çeşitli kaynaklardan Sümer mitolojisine ait bilgi ve öyküleri araştırınız.

1.4. Anadolu ve Akdeniz Mitolojisi

1.4.1. Tanrı Kavramı

Din, bir kutsala inanan ve manevi birlik oluşturan insanların inanç, ayin ve ibadetlerinden oluşan sistemdir. Bilinen tüm topluluklarda din olgusunun var olduğu saptanmıştır. İnsanlar çağlar boyunca açıklayamadıkları konuları belli inançlarla açıklamaya çalışmışlardır. Örneğin; “Nasıl yaratıldım?”, “Niçin yaşıyorum?”, “Ne zaman öleceğim?”, “Ölümden sonra bir yaşam var mıdır?” gibi sorular, insanların kafasını uzun süre meşgul etmiş ve bu soruların cevapları dinde aranmıştır.

Tarih öncesi toplumlarda insanlar sonuçlarını anlayamadıkları doğa olaylarına tapmışlar.

Örneğin; Güneş, ay, rüzgâr, yanar dağ... gibi. Eski Türk aşiretleri tanrılarına “Yersu” adını verirlerdi. Her aşiretin bir Yersu’su vardı. Yersu; bazen bir dağ, bazen bir ırmaktı. Daha sonra insanların siteler (kent devletleri) halinde yaşamaya başlamaları çok tanrıcılığın doğmasına yol açmıştır. Sitelerde aile, kabile ve site dinlerine inanılırdı. Bu nedenle, bir kişi birden fazla tanrıya tapardı. Tanrıların insan şeklinde olduklarına, insanlar gibi yaşadıklarına, insanlarla aynı duygu, düşünce ve davranışlara sahip olduklarına inanılırdı.

Resim1.4. Tanrı figürü

1.5. Anadolu Tanrıları

1.5.1. Kibele (Kybele)

Resim 1.5. Ana Tanrıça Kibele

Anaerkil Anadolu halklarının en eski ve en büyük tanrıçasıdır. Anadolu tanrıçası Kibele'nin ünü bütün dünyaya yayılmıştır. Çeşitli yerlerde çeşitli adlar almıştır. Tanrıça'nın temel tapım yerinin Sakarya nehrinin ağzındaki Murat (dindymos) dağının güney yamaçları olduğu sanılmaktadır. Burada Kibele'nin adı Agdistis'dir. Hititler ona Kubaba, Girit'te ona Rhea, batıda Artemis denmiştir. Güneyde Hubel adıyla anılır. Hemen hemen her uygarlığın bir ana tanrıçası vardır.

Kibele; bereket tanrıçasıdır. Yaratıcı ve doğurganlığı ile ün yapmıştır. Mitolojiye göre Kibele analık duygusunu ve özleyişini doyumak için, her yıl İda dağının "Dikte Mağarası"nda bir güneş oğlu doğurmuş. Kronos çocukları kışkandığı için onları öldürmüştü. Kibele bu olaya öfkelenerek ölen beş oğlu için Kronos'un sol elini istemiş ve beş parmağını kesmiş ve onlardan beş parmak dağlarını yaratmış. Altıncı olarak doğurduğu tanrıya Zagreus (Zeus) adını vermiş. Bu tanrı Kaos yaratarak ataerkil düzeni Anadolu'ya getirmiştir. Böylece tanrıçalar dönemi kapanıp, Altın Çağ sona ermiştir

1.5.2. Artemis

Tanrıça Artemis de Kibele gibi Anadolu'nun en eski tanrıçalarındandır. Efes tanrıçası olarak bilinen Artemis, Yunan mitolojisindeki Artemis ile aynı değildi. Yunan Artemis'i av tanrıçası idi. Bazı kaynaklarda Diana olarak da adlandırılan Efes Artemis'i ise verimlilik, bereket ve doğurganlık tanrıçasıdır. İzmir ilinin Selçuk ilçesinde bulunan müzede orijinal bir Artemis heykeli sergilenmektedir. Bu heykele göre tanrıça Artemis belinden omzuna kadar birçok göğüs ile tasvir edilmiştir. Efes antik kenti yakınlarında bulunan tapınağın kalıntıları günümüze kadar gelebilmiştir

Resim 1.6: Tanrıça Artemis

Artemis Tapınağı dünyanın yedi harikasından birisidir.

1.6. Hitit Mitolojisi

Anadolu'da ilk organize devleti kuran Hititler, merkezi krallıkla yönetiliyordu. Hititler orta Anadolu'da Kızılırmak ve çevresinde yaşamışlardır. Kızılırmak'ın kuzeyinde kalan topraklara Yukarı Memleket, güneyindekilere ise Aşağı Memleket diyorlardı. Bu topraklarda başkentten gönderilen valilerce yönetilen eyaletler yer almaktaydı. Başkentleri Hattuşaş (Boğazköy)'tı. Hattuşaş'ın surları Çin Seddi'nden sonra dünyanın ikinci büyük savunma surlarıydı. Başlıca yerleşim yerleri; Kültepe, Yazılıkaya, Alacahöyük' tür.

Hititlerde Büyük Kral unvanlı hükümdar, yönetimin başında bulunurdu. Kral aynı zamanda başkomutan, başyargıç ve başrahipti. Tavananna adı verilen kraliçe kraldan sonra gelen en yetkili kişi idi. Kral yokken vekâleten devleti yönetirdi. Hititlerde bir de asillerden oluşan Pankuş Meclisi vardı. Gerektiğinde kralı denetleme yetkisine sahipti.

Hitit dini çok tanrılı bir dindi. Bundan dolayı; Hititler kendi ülkelerine "Bin Tanrı İl" derlerdi. Kendi tanrılarının yanında Anadolu'daki diğer uygarlıkların tanrılarına da taparlardı.

Resim 1.7. Hitit Tanrıçası Kubaba

Resim 1.8. Hititli iki kadın figürü

Hititlerin başlıca tanrıları şunlardı;

- Aruma /Deniz tanrısı)
- Haşşaş (Ocak tanrısı)
- Pahnur ya da hepar (Güneş tanrıçası)
- Teşup (Fırtına tanrısı)
- Şuppilulia (Temiz pınar tanrısı)
- Lelvani (Aşk va savaş tanrısı)

Bu tanrılar içinde en önemlisi güneş tanrıçası Hepar idi. Kralları atayan, koruyan, savaşları yöneten güneş tanrıçasıdır. Kral bu tanrıçanın başrahibidir. Hititlerde tapınmanın birinci şartı temizlikti. Tapınakların temizliğine büyük özen gösteriliyordu. Tapınaklara temizlenmeden hiç kimse giremezdi.

Resim 1.9. Hitit Boğa Figürü

Hititlerde, bazı sosyal sınıflar vardı. Bunlar;

- Asiller,
- Rahipler,
- Hürler,
- Köleler,
- Namralar.

Namralar; hürler ve köleler arasında bir sınıftı. Köleler belli bir süre sonra kölelikten kurtulabiliyor hatta mülk edinebiliyordu. Hititler, edebiyatta Mezopotamya uygarlıklarının ve Mısır'ın etkisinde kalmışlar. Hatta Sümerlerin Gılgamış Destanı'nı ve Kumarbi Destanını kendi dillerine çevirmişlerdir. Kullandıkları yazı ise Hitit Hieroglifi adı verilen resim yazısıydı.

**Aynı kan, aynı dil, tapınaklarla kurbanlar ortak gelenek ve
görenekler de benzerdir.**

HEREDOT

1.7. Likya ve Lidya Mitolojileri

1.7.1. Lidya(Lydia) Mitolojileri:

Resim 1.10. Bir Tanrıça heykeli

Antik çağda bugünkü Gediz ve Küçük Menderes vadilerini kapsayan bölgeye Lidya denmekteydi. Lidya Bölgesi doğal kaynaklar açısından son derece zengin ve bereketliydi. MÖ. 7. yüzyılın başlarından beri başkent Sardes (Manisa, Salihli yakınları)'te altın madeni işletilmeye başlanması, likyalıları zenginleştirmiş ve güçlendirmiştir. Altın sikkeler basarak ticaretteki değiş-tokuş (mübadele) usulünü, değer ekonomisine çevirmişlerdir. Mühür yapımında kullanılan koyu kırmızı bir çeşit kuartz taşı ilk kez Sardes'te bulunmuştur.

Lidyahılar, ticaretle uğraşan ve refah içerisinde yaşayan bir topluluktur. Lidyahıların inançları ile ilgili pek fazla bilgi olmamakla birlikte ana tanrıça Kibele (Kybebe-Kybele-Kuvava-Kubaba)'ye büyük saygı gösterdikleri bilinmektedir. Lidyahılar Kibele'nin dışında Artemis (Artimu)'e de tapmışlardır. Yapılan araştırmalarda tapınaklarında bu tanrıçaların heykelleri ve kabartmaları bulunmuştur. Lidya kralları ve soyluları ölümlerini Frigler gibi yığılma toprak tepelerin (Tümülüs) altına gizlenen odalara gömerlerdi. Halktan kişiler ise daha yumuşak kayalara oyulmuş küçük mezar odalarına gömülürlerdi.

Yunan mitolojisi, Likya, Lidya ve özellikle Frigya mitolojisinden çok etkilenmiş ve Anadolu mitlerini kendi mitleri gibi devam ettirmişlerdir.

Lidya'li Arakne'nin Örümcek Oluşu

Athena insanların yaptığı bütün sanatların ve işlerin, özellikle kadınların yaptıkları ince nakışların, işlemelerin koruyucusu idi. Hera'nın gelinliğini kendi elleri ile hazırlamıştı. Bu gibi işlerde oldukça başarılı olan Yunanlı kadınlar; sanatlarını Athena'yı çalışırken seyrederek öğrendiklerini, onun öğütlerini dinlediklerini söyleyerek övünürlerdi. Fakat iyi kalpli yumuşak Athena'nın da zaman zaman öfkeye kapılıp kalp kırdığı, intikam aldığı da olurdu.

Efsaneye göre Lidyalı güzel bir kız Arakne gergef işlemekte, oya yapmakta o kadar başarılıymış ki arada sırada NYMPHA (Periler)'ler bile, ormanlardan ve subaşlarından ayrılarak onu izlemeye gelirlerdi. Bir gün periler ona bu kadar hoş gergef işlemeyi sana zekâ tanrıçası mı öğretti diye sorarlar. Arakne ise "O kim benimle boy ölçüşebilir, ben bu işte herkesi hatta Athena'yı bile geride bırakırım." diye karşılık verir.

Athena bütün bunları duymuştu. İhtiyar bir kadın şekline girerek Arakne'nin yanına gelir "Kızım, ihtiyarlık insana yalnız keder ve üzüntü getirmez, tecrübe de getirir. Öğütlerimi yabana atma, evet sen sanatında çok başarılısın, bütün kadınları, kızları geçebilirsin. Fakat bir tanrıçanın gücü, sanatı her şeyin üstündedir. Kendini o kadar büyük görme." der. Arakne ise; "Ben gurura kapılmıyorum, kendimi büyük görmüyorum, gerçeği söylüyorum. İsterse Athena gelsin, ben onunla yarışa girerim. " der.

Bunun üzerine zekâ tanrıçası ihtiyar kadın şeklinden çıkar ve kendi tanrısal görüntüsüne bürünür. Ve Arakne'ye "Sen ölmeyeceksin fakat benimle boy ölçüşme cesaretini gösterdiğin için hayatını bir böcek olarak geçirip her gördüğün köşeyi işleyeceksin " der ve Arakne'yi örümceğe çevirir. İşte o günden sonra Arakne her gördüğü yeri dantel gibi işlemeye çalışır.

Resim 1.11. Apollon Lir çalarken

1.7.2. Likya Mitolojileri

Likyalılar (Lykia) Anadolu tarihi içerisinde ilk ortak yönetimin, bir anlamda demokrasi ve cumhuriyetin uygulanmasıyla diğer devletlerden ayrı bir yer tutar.

Likya, Anadolu'nun güney batısında Teke Yarımadası'nda Aksu ile Dalaman Çayı arasındaki bölgeye ilk çağlarda verilen isimdir. Bugünkü Muğla ilinin doğu, Antalya ilinin batı bölümlerini içerir. MÖ 7. yy' da bölgedeki kentler dış saldırılara karşı birleşerek bir Cumhuriyet yönetimi oluşturmuşlardır. 23 kentin delegelerinin bir araya geldiği "Likya Birliği" Likyalıları yönetmeye başlamıştır. Başkent Xantos tu en önemli kent devletleri Xantos (Kınık), Myria (Kale) Tlos, Pınara, Patara ve Olimpos'tur.

Likya alfabesi 29 harften oluşan bir alfabeydi. Latin alfabesi ve Anadolu'da kullanılan alfabelerle benzerlikleri vardı. Likya mitolojisinde Olimpos kenti çok önemlidir. Olimpos ile ilgili birçok mitolojik hikâye vardır. Olimpos kentinin 7 km. batısındaki Yanartaş Tepesi tarih öncesinden beri hiç sönmeyen alevi ile Yunan mitolojisindeki Olimpiyat Meşalesi'nin yakıldığı yer olarak nitelendirilir ve kutsal ateş olarak adlandırılır.

Efsaneye göre; eski çağlarda Likya birliğinde Chimaira (Şimera) isminde bir ejderha vardı ve Yanartaş' ın olduğu yerde yaşar, her önüne geleni yutardı. Bellerophantes isminde bir kahraman Pegasos (kanatlı at)'a binerek canavarı öldürür. Ancak canavar bugün bile halen ağızından ateş saçmaktadır. Yanartaş daki alevler bu canavarın nefesi olarak nitelendirilir. Hıristiyanlar için kutsal sayılan Noel Baba (Sn.Nicolas)' nın kilisesi Myra (Kale-Demre) da bulunmaktadır. Noel Baba efsanesi de tüm dünyaya Demre'den yayılmıştır.

1.8. Frig Mitolojisi

Resim 1.12. Frig Tanrıça Kibele

Anadolu uygarlıkları içinde en ilginç olanlarından biri ve Yunan uygarlığını en çok etkileyen Friglerdir. Frigler Anadolu'da Eskişehir, Kütahya, Afyonkarahisar arasında kalan bölgede yaşamışlardır. Yunanlılara göre Anadolu'nun yerli halkı Friglerdir, fakat yapılan araştırmalarda Friglerin Trak kökenli oldukları sanılmaktadır. Trak kabileleri bu günkü Trakya'ya adını vermiş olan kabilelerdir.

Yunan kaynakları Friglerin ilk kralının Gordion olduğu ve Friglerin başkenti Gordion'nun adını bu kraldan aldığını söyler. Gordion Ankara'nın ilçesi Polatlı yakınlarındadır. Başlıca yerleşim yerleri; Gordion (Yassı höyük) Pensinus (Ballı hisar), Dorylaion (Eskişehir) ve Midas (Yazılı kaya)'dır.

Friglerin efsanevi kralı Midas'tır. Kral Midas için anlatılan efsaneler çok fazladır. Bunlar; Eşekkulaklı Midas, her tuttuğunu altın yapan Kral Midas, Midas'ın düğümü...

Frig inançları içinde en tanınmış olan hiç kuşkusuz ana tanrıça kültürüdür. Yunan kaynaklarında Kybele olarak adlandırılan tanrıça aslında Anadolu'nun en eski tanrıçalarından biri olan Kubaba (kibele) dir. Bugün başkent Ankara'da bulunan Anadolu Medeniyetleri Müzesinde tanrıça Kibele'nin birçok heykeli bulunmaktadır. Frig ana tanrıça figürlerinde, ana tanrıçanın başında kule biçiminde bir taç vardır. Bu, onun egemenliğini simgelemektedir. Frigler de Lidyalılarda olduğu gibi krallarını ve soylularını Tümülüs'lere gömerlerdi. Frigler den kalan yazılı belgeler yok denecek kadar az olduğundan, edebiyatları hakkında fazla bilgi edinilememiştir. Fakat Frigyalılar hayvan öykülerinin bulucuları olarak kabul edilir.

Eşekkulaklı Midas

Resim 1.13. Kral Midasın Büstü

Apollon ile Pan arasında yapılacak bir çalgı çalma yarışmasında Midas, yargıçlardan biri olarak seçilmiştir. Kır tanrısı, kavalıyla hoş sesler çıkarıyordu; ama Apollon'un gümüşten Lir'i her çalgıdan üstündür. Yargıçlardan diğeri dağ tanrısı Tmolos, Apollon'u seçerken; Midas, Panı seçer. Apollon da kızıp onun kulaklarını eşekkulaklarına çevirir.

Midas bir süre eşekkulaklarını şapkasının altında gizler. Fakat onun saçlarını kesmeye gelen berber kulaklarını görür. Midas eşekkulaklarından kimseye bahsetmeyeceğine yemin ettirir. Berber bu sırı yaşayamaz. Konuşmadan duramaz. Kirlara gidip bir çukur kazar ve usulca "Kral Midas'ın kulakları eşekkulakları" diye fısıldar. Aradan zaman geçer. Çukurun çevresinde büyüyen sazlar rüzgâr estikçe "Kral Midas'ın kulakları eşekkulakları" diye bağırmaya başlarlar. Böylece herkes gerçeği öğrenir.

Midas'ın bu olayından sonra halk arasında şöyle bir deyiş ortaya çıkar;

" İki tanrı yarışırken beğendiğini değil, güçlü olanı tut."

Resim 1.14. Mitolojik bir tablo

Çam Ağacının Öyküsü

Efsaneye göre ana tanrıça Kibele, Attis adlı bir delikanlıya âşık olur. Attis, bu duygulardan habersiz Pessinus (Ballı hisar) kralının kızıyla evlenme hazırlıklarına başlar. Düğün yeri hazırlanmış, tüm konuklar gelmiştir. Gözünü kin bürüyen tanrıça düğün yerinde ortaya çıkar ve tanrısal güçlerini kullanarak Attis'i çıldırtır.

Delikanlı, elinde bıçak dans etmeye başlar ve dansın sonunda da kendini öldürür. Bedeninden fişkırarak kanlar toprağı sular ve topraktan bitkiler fişkırır. Attis de ölüp bir çam ağacına dönüşür. Ana tanrıça da onun hiç bozulmadan yaşaması için büyü yapar. Böylece diğer ağaçlar yapraklarını dökerken çam ağacı yaprakların dökmez ve hiç bozulmaz.

Bulduğunuz bölgede ki müzeleri ziyaret ederek, Anadolu medeniyetleri ve mitolojileri hakkında bilgi edininiz

Resim 1.15. Duvar mozaik çalışması

1.9. Eski Türk Destanları

Destanlar ulusların yazı öncesi çağlarda oluşmuş olağanüstü olaylarla, doğaüstü kahramanlarla ve kahramanlıklarla yüklü, öyküleyici özellikler taşıyan uzun şiirlerdir. Destanlar bilinen en eski edebiyat türüdür. İçerisinde; mitoloji, efsane, folklor ve tarihi öğeler vardır. Destanlar ilk çağlardan beri dünyanın her yerinde, gelenekleri sonraki kuşaklara aktarmak için kolektif olarak yaratılmış edebi eserlerdir.

Epik şiirin en güzel örnekleri olan destanlarda olağanüstü olayların, doğaüstü kahramanların, tanrıların savaşlarının yanı sıra; eski çağ insanlarının inanışları, yaratılış ve var oluş konusundaki düşünceleri; ulusların özlemleri ve düşleri de dile getirilir. Destanlar kuşaktan kuşağa çağlar boyunca değişerek yayılmıştır.

a. Destanların Doğuşu

Mitoslarda olduğu gibi insanlar, ilk çağlarda toplum ve doğa olaylarını anlamakta güçlük çekmişlerdir. Her olay insanlara tanrıyı düşündürdü, gök gürlemesi tanrının öfkesiydi. Yıldırımlar, kasırgalar, susuzluklar tanrının insanlara verdiği cezalar olarak düşünülürdü. O çağlarda insanlar her doğa olayını korkuyla karışık bir hayranlıkla izledi.

Zengin bir hayal dünyası olan ilk insanlar; önemli gördükleri her olayı, olağanüstü olay ve hayallerle süsleyerek birbirlerine anlattılar.

Dilden dile aktarılarak zenginleşen destanlar, halk arasında yayılarak ortak bir eser haline geldi. Destanları anlatan her yeni ağız destanlara yalnız bir olay değil, dil ve söyleyiş güzelliği de kattı. Destanlar; başlangıçta manzum (şiir) oldukları, ezgiyle söylendikleri için halk dilinde uzun süre yaşayabildi.

b. Destanların Ortak Özellikleri:

- Hepsinde yarı tanrısal nitelikler taşıyan bir ya da birçok kahramandan söz edilir.
- Destanlar, kahramanların eylemleri üzerine kurulmuştur.
- Çoğu destanda olaylara doğaüstü yaratıklar da katılır.
- Kişiler, olaylar, doğal varlıklar hep gerçek yaşamdaki boyutlarından daha büyük, daha zengindir.
- Özellikle sözlü destanlarda uzun anlatım, betimleme (tanımlama) ve konuşma bölümleri bulunur.
- Öykü içinde öyküye yer verilir.
- Olaylar çok geniş bir kozmik coğrafya üzerinde geçer.

Resim 1.16. Büyük İskender

c. Destan Çeşitleri

- **Sözlü Destanlar:** Yazının henüz bulunmadığı ve yaygınlaşmadığı bir kültürde doğan ve kuşaktan kuşağa sözlü olarak aktarıldıktan sonra yazıya geçirilen destanlardır. Ozan ve şarkıcıların değişik zamanlarda söylediği şarkı ve şiirlerin bütünleşmesiyle oluşturulurlar. Sözlü destanlara örnekler; Gılgamış Destanı, İlyada ve Odyssea, Ramayana, Mahabharata...
- **Yazılı (Edebi) Destanlar:** Belli bir yazar tarafından eski örneklere uygun olarak ve okunmak üzere kaleme alınmış destanlardır. Örneğin; Vergilius'un Aeneis'i, Milton'un Kayıp Cennet'i, Dante'nin İlahi Komedi'si, Aristo'nun Çılgın Orlando'su...

Resim 1.17. Kılıç

d. Türk Edebiyatında Destan

Asya kıtasının çeşitli bölgelerinde yaşayan Türk boyları arasında zengin bir destan geleneği vardır. Türk destanları, kâinatın, insanın, kadının ve erkeğin yaratılışı; Türk milletinin doğuşu, çeşitli Türk devletlerinin kuruluş, gelişme, çöküşleri, zafer ve yenilgileri gibi konularla beraber pek çok efsaneyi de içinde barındırır.

Türk destanlarını İslamiyet öncesi ve sonrası olmak üzere ikiye ayırmak mümkündür.

➤ **İslamiyet öncesi destanlar;**

Yaratılış destanı, Alp Er Tunga Destanı, Şu Destanı, Oğuz Kağan Destanı, Bozkurt Destanı, Ergenekon Destanı, Türeyiş Destanı, Atilla Destanı, Göç Destanı.

➤ **İslamiyet sonrası destanlar;**

Saltuk Buğra Han Destanı, Manas Destanı, Timur Destanı, Battalgazi Destanı, Danişment Destanı, Dede Korkut Destanları, Genç Osman Destanı, Köroğlu Destanı.

Bilinen Türk destanları arasında en eskisi Yaratılış Destanıdır.

1.9.1. Oğuz Kaan Destanı

Günlerden bir gün Ay Han bir erkek çocuk dünyaya getirir. Bu çocuğun yüzü mavi, dudakları kıpkırmızı, gözleri ela, saçları ve kaşları kara idi. Perilerden daha güzeldi. Çocuk anasının sütünü bir kere emer, bir daha emmez. Çiğ et, aş ve şarap ister. Kırk gün sonra yürür ve konuşmaya başlar. Çok hızlı gelişen bu çocuğun bütün vücudu tüylerle kaplıydı. At sürülerini güder, ata biner, ormanda avlanırdı.

Günler geceler geçer. Çocuk bir yiğit olur. Yakınlardaki ormanda yaşayan bir ejderha, at sürülerini ve insanları yedi. Halk bu ejderhadan çok korkar ve ormana giremezdi. Cesur bir yiğit olan Oğuz Han ejderhayı avlamak için ormana gider

Oğuz Han bir geyik yakalayıp bir ağaca bağlar ve gider. Ertesi gün geldiğinde geyiğin ejderha tarafından yendiğini gördü. Bu sefer bir ayı yakalayıp ağaca bağlayıp gider. Yine ertesi gün geldiğinde ayı da ejderha tarafından yenmişti. 3.gün kendi ağacın altına oturup bekler. Ejderha gelince Oğuz Han onu öldürüp başını keser.

Oğuz Han'ın iki karısından altı çocuğu olur. Bunlar Gün, Ay, Yıldız ile Gök, Dağ ve Deniz. Oğuz Han savaşlar yaparak bütün bozkırı ele geçirir.

Yaşlanınca çocuklarını ava gönderir. Gün, Ay ve Yıldız, avdan döndüklerinde altın bir yayla gelirler. Diğer çocukları, Gök, Dağ ve Deniz ise üç gümüş okla geldiler. Oğuz Han bu olaya çok sevinir. Evlatlarına topraklarını paylaşırıp kendi köşesine çekilir. Türklerin soylarının Bozoklar (Gün, Ay, Yıldız) Üçoklar (Gök, Dağ, Deniz) olarak Oğuz Han'nın bu altı çocuğundan geldiği söylenir.

Ey oğullarım ben çok aştım,
Çok vuruşmalar gördüm,
Çok kargı ve çok ok attım,
Atla çok yürüdüm.

Düşmanları ağılattım,
Dostlarımı güldürdüm,
Ben gök tanrıya (borcumu) ödedim.
Şimdi yurdumu size veriyorum.

Resim 1.18. Oğuz gelini

1.9.2. Manas ve Şu Destanı

➤ Manas Destanı

Bu destanda Kırgız Türklerinin, Kalmuk (Karahanlılar) ve Çinlilerle savaşları anlatılır. Bu destanın 11. ya da 12.yüzyılda meydana geldiği sanılmaktadır. 400.000 mısradan oluşan Manas Destanı Kazak-Kırgız Türklerinin en önemli destanıdır. Manas Destanı'nda; Manas'ın kahramanlıkları anlatılırken “güneş” ve “ay”la ilişki kuruluyor. “Ay”ın ondan korktuğu, “güneş”in buluta sığındığı söyleniyor.

Bindiği at, giydiği elbise olağanüstü nitelikleriyle tanıtılır. Destanda, “yoksulları zengin etmiş”, “çıplakları giydirmiş”,“aç olanı doyurmuş” dizeleri ile onun yönettiği insanları nasıl koruduğu anlatılır. Kırgızistan'da destan anlatan halk şairlerine Manasçı denir. Manas Destanı'nın konusunu şöyle özetleyebiliriz;

“Kırgız Hanı Karahan ölünce, Kırgızlar, Kalmuk'ların boyunduruğuna girerler. Bağımsızlık kazanmak isteyen Kırgızlar, savaşa hazırlanır. Karahanlıların oğullarından Cakıp Altay'lara göçer. Bir gün rüyasında doğacak oğlunun bağımsızlık savaşını kazanacağını görür. Çocuğu olur, adını Manas koyar. Oğlan doğaüstü özellikler taşır. Halkı ile birlikte Kalmuklarla savaşır; Kırgız bağımsızlık savaşının öncüsü olur.

Manas savaşta ölür. Halk, yerine oğlu Semetey'i başkan seçer. Semetey, Afgan hanının kızı Ayçörek'i sever. Han, kızını vermek istemez. Savaşlar olur. Semetey savaşı kazanır ve Ayçörek'le evlenir.

Sonunda Manas'ın torunu Seyrek, Kırgız hanı olur. Onun önderliğinde Kırgızlar bağımsızlık savaşını kazanır.”

Resim 1.19. Kırgız kıızı

Manas destanı hakkında okuyunuz.

➤ Şu Destanı

Şu destanı MÖ 3.yüzyılda geçmiştir. Bu tarihlerde Makedonyalı İskender (Büyük İskender), İran'ı ve Türkmenistan'ı istila etmişti. Saka hükümdarının adı Şu idi. Bu destan Türklerin İskender ile mücadelelerini ve geri çekilmelerini anlatmaktadır. Bu mücadelede doğuya çekilmeyen 22 ailenin Türkmen adıyla anılmaları da anlatılmaktadır.

Şu destanının konusu şöyle özetleyebiliriz.

İskender, Türk memleketlerini almak üzere harekete geçtiğinde Türkistan'da hükümdar Şu isminde bir gençti. İskender'in gelip geçici bir akın düzenlediğine inanıyordu. Bu sebeple de İskender'le savaşmak yerine doğuya çekilmeyi uygun bulmuştu. İskender'in yaklaştığı haberi gelince kendisi önde halkı da onu izleyerek doğuya doğru yol alırlar. Yirmi iki aile yurtlarını bırakmak istemedikleri için doğuya gidenlere katılmazlar.

İskender Türk yurtlarına geldiğinde bu yirmi iki aileyi görür ve Türk'e benziyor anlamında "Türk maned" der. Türkmenlerin atalarını, bu ailelerin oluşturduğu söylenmektedir.

Hükümdar Şu, Uygurların yanına gider. Uygurlar gece baskını yaparak İskender'in öncülerini bozguna uğratar. Daha sonra İskender ile Şu barış yapar. Bunun üzerine İskender yaktığı Uygur şehirlerini yaptırıp geri döner. Hükümdar Şu da Balasagun'a dönerek bugün Şu adıyla anılan şehri yaptırır.

İskender'e kadar çadırlarda yaşayan Türkler daha sonra şehirler kurmuş ve yerleşik hayata geçmişlerdir.

Şu destanını okuyunuz.

1.9.3. Yaradılış (Türeyiş) Destanı

Resim 1.20. Kadın figürü

Uygurlara ait iki destan tespit edilmiştir. Bunlar; Türeyiş ve Göç destanlarıdır. Türeyiş Destanı şöyle özetlenebilir;

Eski Hun beylerinden birinin çok güzel iki kızı vardı. Bu bey kızları ile ancak tanrıların evlenebileceğini düşünüyordu. Bu sebeple ülkesinin kuzey tarafından yüksek bir kule yaptırarak iki güzel kızını tanrılarla evlenmek üzere buraya yerleştirir.

Bir süre sonra kuleye gelen bir kurdun tanrı olduğu düşüncesi ile kızlar kurtla evlendiler. Bu evlenmeden doğan dokuz Oğuzların sesi kurt sesine benzerdi.

Türeyiş ve Göç Destanlarını okuyunuz

1.9.4. Alp Er Tunga ve Bozkurt Destanları

➤ **Alp Er Tunga Destanı**

Alp Er Tunga MÖ 7.yüzyılda yaşamış, kahraman ve çok sevilen bir Saka hükümdarıdır. Alp Er Tunga Orta Asyada'ki Türk boylarını birleştirerek hâkimiyeti altına almış, daha sonra Kafkasları aşarak Anadolu, Suriye ve Mısırı fethetmiş ve Saka devletini kurmuştur.

Alp Er Tunga'nın hayatı savaşlarla geçmiş Uzun süre mücadele ettiği İranlı Medlerin hükümdarı Keyhüsrev'in davetinde hile ile öldürülmüştür. Bu destanda Alp Er Tunga'nın hayatı, savaşları ve yiğitlikleri anlatılmıştır.

Alp Er Tunga Destanını okuyunuz

➤ **Bozkurt Destanı**

Bilinen en önemli iki Göktürk destanından birisidir.(Diğeri Ergenekon Destanı'dır.) Bozkurt destanı Çinliler tarafından kaleme alınmıştır. Bu destanda yok olmaya yüz tutan Göktürklerin bir dişi kurttan yeniden türeyişlerinin efsanesidir. Kaynaklarda birden fazla Bozkurt destanı bulunmaktadır. Uygur Türklerinin Yaradılış Destanı ile Göktürklerin Bozkurt Destanı benzerlik gösterir. Orta Asya kültürüne bakıldığında türeyişte hep kurt simgesi olmaktadır. Bunun en önemli sebebi ise; o dönemin bozkır şartlarına bakıldığında, iklime ve coğrafyaya en iyi uyum sağlayan ve en güçlü hayvan kurttur. Kurt gücün simgesidir. Bundan dolayı soyun başlangıcı olarak tanrısal güç kurt ile simgelenmiştir. Aşağıda verilen özet Çin kaynaklarından alınmıştır.

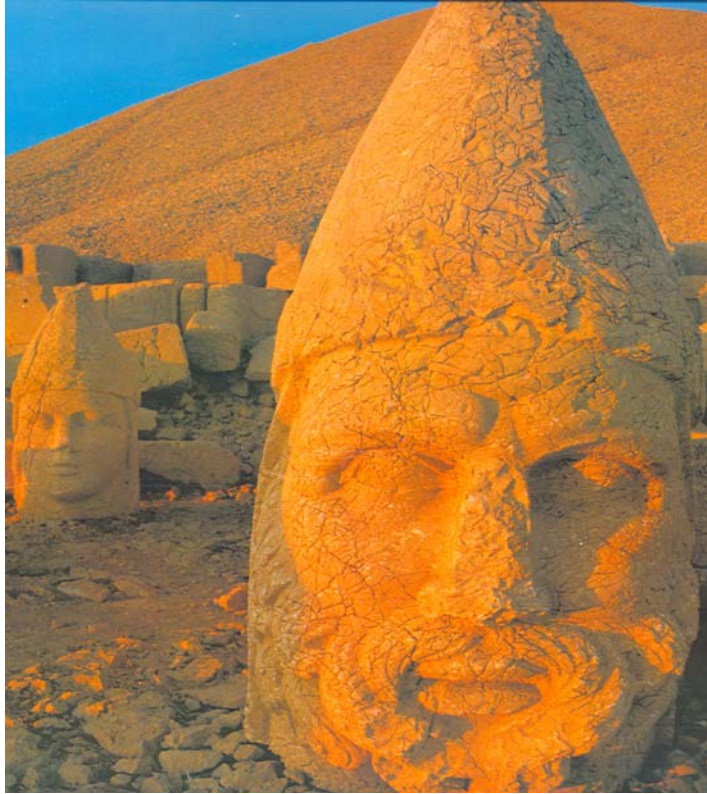
Hun ülkesinin kuzeyinde So adı verilen bir ülkede Göktürkler otururdu. Göktürklerin başında Kağan Pu vardı. Kağan'ın on altı kardeşi vardı. Bu kardeşlerden birinin annesi kurttu. Kurt Göktürkler için kutsal sayılırdı. Bu delikanlı, annesi kurt olduğu için rüzgâra ve yağmura söz geçirirdi.

Bir gün Göktürkler So ülkesinden ayrılıp düşmanlarına baskınlar düzenlediler. Çıkan savaşta düşmanlar bütün Göktürkler'i yok ederler. On altı kardeşten yalnız biri hayatta kalır. O da annesi kurt olan kardeşidir.

Bu delikanlının da birisi yaz diğeri kış tanrısının kızı olan iki karısı olur. Her iki karısından da ikişer oğlu olur. Zamanla kalabalıklaşan halk çocuklardan en büyüğünü hakan seçerler. Hakan o güne kadarki isimlerin değiştirilmesini emreder ve kendi adını da Türk olarak değiştirir. Geçmişini unutmadığını göstermek için otağının (çadır) kapısına kurt motifli bir bayrak diker. Türk'ün birçok çocuğu olur. Asena adını verdiği oğlu hakan olunca, boylarının adı da Aşine olur. Bir diğerk söylenceye göre;

Türkler Batı Denizi kıyılarında otururken bir düşman baskınına uğrarlar. Bütün Türkler kılıçtan geçirilir ve yok edilir. Ölüler arasında yaralı bir genç kalır, düşman onu da bulup kollarını ve bacaklarını keserler. Fakat genç ölmez, bir dişi kurt gelip gencin yaralarını yalayarak iyileştirir. Onu sütü ile besler. Sonra düşmanlar geri gelir, genci öldürmek isterler, kurt yiğidi kaçıırır. Kimsenin bulamayacağı bir mağaraya götürür. O mağarada yaşarlar. On erkek çocukları olur. Çocuklar büyüüp evlenirler. Ve her birinden bir boy türer. Bunlardan biri Aşine boyudur.

Bozkurt ve Ergenekon Destanları hakkında bilgi edininiz.

Resim 1.21. Nemrut Dağı Tanrı Heykelleri

UYGULAMA FAALİYETİ

Anadolu mitolojisi veya Türk destanlarından bir hikâye seçerek araştırınız, hikâyenizi küçük bir gösteride kullanmak için proje hazırlayınız. Projenizi hazırlarken aşağıdaki işlem basamaklarını kontrol ediniz. Hazırladığınız projeyi sınıfta arkadaşlarınız ile paylaşınız.

İşlem Basamakları	Öneriler
<p>➤ Anadolu mitolojisi ve Türk destanlarını basılı kaynaklardan araştırınız.</p>	<p>➤ Bu alanda basılı kaynaklara ulaşmak için, üniversitelerin edebiyat fakültelerine ait kütüphanelerden yararlanabilirsiniz.</p> <p>➤ Kitapevlerinin mitolojilere ayrılmış kitap raflarından basılı kaynaklara ulaşabilirsiniz.</p> <p>➤ Elde ettiğiniz kaynakların kaynakça kısımlarından farklı basılı kaynakların adlarına ulaşabilirsiniz.</p> <p>➤ Modül sonunda önerdiğim basılı kaynaklardan yararlanabilirsiniz.</p>
<p>➤ Anadolu mitolojisi ve Türk destanlarını görsel kaynaklarda araştırınız.</p>	<p>➤ Alışveriş, gösteri merkezlerinde ve konaklama işletmelerinde zaman zaman mitolojik öykü sunumları yapılmaktadır. Bu sunumların yapıldığı günleri takip edip mitoloji sunumunu izleyebilirsiniz.</p> <p>➤ Televizyonda özellikle TRT-2’de mitoloji ile ilgili programlar yayınlanmaktadır. Bu programları izleyebilirsiniz.</p>
<p>➤ Anadolu mitolojisi ve Türk destanlarını İnternet üzerinden araştırınız</p>	<p>➤ İnternet size çok yönlü bir araştırma olanağı sağlayacaktır. Hem ihtiyacınız olan bazı bilgilere kolay ulaşmanızı sağlayacak hem de ihtiyacınız olan kaynaklar hakkında bilgi sahibi olmanızı sağlayacaktır. İhtiyacınız olan kaynaklara nasıl ulaşabileceğiniz konusunda sizlere yol gösterecektir.</p> <p>➤ Araştırmalarınızda internetteki arama motorlarını kullanarak, istediğiniz bilgi başlıklarını yazarak size gereken bilgilere ulaşabilirsiniz</p> <p>➤ Modül sonunda önerdiğimiz internet sitelerinden yararlanabilirsiniz.</p>

Aşağıda hazırlanan değerlendirme ölçeğine göre kendinizin ya da arkadaşınızın Yaptığı çalışmayı değerlendiriniz. Buna göre, “Evet/ Hayır” seçeneklerinden uygun olanı işaretleyiniz.

Değerlendirme Ölçeği			
Gözlenecek Davranışlar		Evet	Hayır
1	Anadolu Mitolojisi ve Türk destanlarını incelediniz mi?		
2	Araştırma yapacağınız konuyu belirlediniz mi?		
3	Yapacağınız çalışmanın amacını belirlediniz mi?		
4	Projede kullanacağınız yöntemi belirlediniz mi?		
5	Projede kullanacağınız araç, gereci tespit ettiniz mi?		
6	Projede kullanacağınız canlı ve cansız kaynaklarınızı tespit ettiniz mi?		
7	Projeyi başarı ile tamamladınız mı?		
8	Elde ettiğiniz sonuçlarla hedeflediğiniz amaca ulaşabildiniz mi?		

Değerlendirme sonucunda eksik olduğunu tespit ettiğiniz konuları tekrar ederek eksiklerinizi tamamlayınız.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Ölçme Soruları Doğru-Yanlış

Aşağıdaki sorularda yer alan doğru seçeneği kurşun kalem kullanarak işaretleyiniz.

- 1) () Eski uygarlıkların yaşamları inançları abartılı bir şekilde anlatan hikayelere Mit denir.
- 2) () Mitoslar ortak toplum bilinci yaratır.
- 3) () Sümerler, Orta Anadolu'da yaşamış uygarlıklardır.
- 4) () Gılgamış Destanı, Sümerlerin en ünlü destanıdır.
- 5) () Kibele Anadolu'nun en eski bereket ve doğurganlık tanrısıdır.
- 6) () Hititlerin başkenti Alacahöyük'tür.
- 7) () Bin tanrılı il olarak anılan ülke Frigya'dır.
- 8) () Hititlerde asillerden oluşan Pankuş meclisi kralı denetleme yetkisine sahipti.
- 9) () Namarlar (Hititlerde) kölelikten kurtulup mülk sahibi olmuş halk sınıfıdır.
- 10) () Asurluların en ünlü kralı Midas'tır.
- 11) () Tarihteki ilk parayı Lidyalılar bulmuştur.
- 12) () Destanlarda kişiler, olaylar, doğal varlıklar; hep gerçek yaşamdaki boyutlarından daha büyük ve daha zengindi.
- 13) () En eski Türk destanı Yaratılış destanıdır.
- 14) () Büyük İskender'in "Türk Maned" dediği soy Kırgızlardır.
- 15) () Manas Destanı Hun'luların en ünlü destanıdır.
- 16) () Alp Er Tunga, Saka Devleti'ni kuran hükümdardır.
- 17) () Bozkurt Destanı, Uygurlar'ın Türeyiş Destanı'dır.
- 18) () 400.000 mısradan oluşan Manas Destanı bilinen en uzun destandır.
- 19) () Eski Türk aşiretleri tanrılarına Yersu derlerdi. Her boyun bir Yersu'su vardı.
- 20) () Sümerler, tekerleği ve yazıyı icad etmişlerdir.

ÖĞRENME FAALİYETİ-2

AMAÇ

Eğlence hizmetleri departmanının da Mitolojik öyküleri animasyon programına tesis ve konuk özelliklerine göre uyarlayabileceksiniz.

ARAŞTIRMA

Eğlence hizmetleri departmanında sergilenen şov programları hakkında detaylı araştırma yaparak animasyon program ve aktivitelerinin hazırlanması aşamaları hakkında bilgi ediniz.

Elde ettiğiniz bilgileri rapor haline getirip sınıf ortamında arkadaşlarınızla paylaşınız.

2. AKTİVİTE VE GÖSTERİLERDE MİTOLOJİYİ KULLANMA

Animasyon programlarında mitoloji etkin bir şekilde kullanılır.Farklı kültürlere ait anlatılar, sistematik olarak gösterilerde sunulur. Özellikle çocuk animasyon etkinlikleri konukların değişik kültürlere ait mitolojik anlatılar; masal, efsane, hikaye gibi temel anlatım türleri kültürler arası anlayışın ne olduğunu yada olmadığını anlamaya çalışır. Aynı zamanda konukları kaynaştırmada önemli bir iletişim vasıtası olurken çocukların duyu ve düşünce dünyasının şekillenmesine de katkı sağlar.

Resim 2.1. Sahne şovu

Anadolu mitolojik hikâyeler ve efsaneler bakımından dünyanın en zengin topraklarıdır. Ayrıca Türklerin Orta Asya'da ki yaşamlarını anlatan destanlar da kültürümüzü daha da zenginleştirmiştir.

Gösteri sanatları (sinema, tiyatro, televizyon...) için çok büyük materyal olan mitolojik hikâyeler ve destanlar eğlence hizmetleri departmanı için de çok önemlidir. Eğlence hizmetleri departmanında yetişkin animasyon etkinlikleri düzenlenirken mitolojik hikâyeler ve destanlar materyal olarak sıkça kullanılmaktadır. Örneğin; Türk gecesi, Noel Baba gecesi, Viking gecesi, Latin gecesi, Sheakspare gecesi... gibi

Efsaneler sadece yetişkin animasyonunda değil, çocuk animasyonunda da kullanılmaktadır. Mini kulüp faaliyetlerinde Temalı günler düzenlenebilir. Örneğin; Defîne avı, Eşek Kulaklı Midas günü Robin Hood günü... gibi

Resim 2.2. Açık hava temalı sahne

2.1. Animasyon Etkinliği Hazırlık Aşamaları

➤ Konunun seçimi

Animasyon programını hazırlarken ilk aşama konu (tema)'nun seçimidir. Konu seçilirken;

- Animasyon personelinin nitelikleri
- Otelin konumu
- Konuk profili

- Otel yönetiminin Eğlence Hizmetleri Departmanına ayırdığı bütçe, göz önünde bulundurulur.

➤ **Bütçenin hazırlanması**

Bu aşama yöneticiler arasında yapılır. Otel departman yöneticileri ve otel müdürü arasında yapılan bu toplantıda her departmana ne kadar bütçe ayrılacağına karar verilir. Bu yapılırken; geçmiş yıllardaki bütçeler ve faaliyetler gözden geçirilir. Daha sonra müşteri memnuniyeti anket sonuçları değerlendirilir. Geçmiş yıllarda ne gibi eksikliklerin olduğu, nasıl düzeltilebileceği tartışıp karara bağlanarak genel bütçe oluşturulur. Daha sonra eğlence hizmetleri departmanı otel bütçesinden kendine verilen payla departman bütçesini oluşturur. Son aşama ise hazırlanmasına karar verilen her şov için ayrı bütçe hazırlanmasıdır.

Şov bütçesi hazırlanırken maddeler göz önünde bulundurulur.

- Sezonluk aktivite programları incelenir.
- Aktivitelerde kullanılacak malzemeler incelenir.
- İhtiyaç duyulan malzemelerin özellikleri belirlenir.
- Malzeme listesi hazırlanır.
- Pazar araştırması yapılarak malzeme fiyatları belirlenir.

Bütçeleme teknikleri modülüne bakınız.

Resim 2.3. Temalı bir otelin Lobisindeki tanrı heykeli

➤ **Personelin eğitimi**

Yapılacak bütün şovların günlerce provası yapılır. Eğitimler sadece şovlar için değil tüm aktiviteler için yapılır. İyi bir animatör öncelikle insan ilişkileri ve iletişim konusunda başarılı olmalıdır.

Başarılı bir animatör;

- Eğlence hizmetleri departmanı personelinin eğitimi çok uzun ve yorucudur. Sezon boyunca beden dilini çok iyi kullanabilmeli.
- Mikrofon kullanma becerisine sahip olmalı.
- Ritim duygusuna sahip olmalı.
- Geleneksel halk dansları ve diğer (klasik, Latin, salon) dansların figürleri hakkında bilgi sahibi olmalı bu figürleri uygulayabilmeli.
- Sahne gösterileri hakkında bilgi sahibi olmalı.
- İş disiplinine sahip olmalı.
- Farklı kültürler hakkında bilgi sahibi olmalıdır.
- En az bir yabancı dili iyi derecede konuşabilmelidir.

Resim 2.4. Sahne şovu provası

**Çalışma Kuralları modülüne,
Hareket ve Ritim modülüne,
Halk Dansları modülüne,
Farklı Kültürler modülüne bakınız.**

Resim 2.5. Sahne şovu

➤ **Animasyon programlarının oluşturulması**

Animasyon programları oluşturulurken;

- Tesisin özellikleri,
- Konuk özellikleri (Genç, aile, üçüncü yaş, kongre, incentive, özel ilgi grupları...)
- Coğrafi konumu,
- İklim,
- Animasyon personelinin nitelikleri göz önüne alınarak hazırlanmalıdır. Yapılamayacak gösteriler konulmamalıdır.

Sahne Aktiviteleri programları modülüne bakınız.

➤ **Kostüm ve aksesuar seçimi**

Mitolojik hikâye ve destanlar ile ilgili gösteri hazırlanırken, hikâyeye uygun kostüm ve aksesuar hazırlanmalıdır. Bunun için de araştırmalar yapılmalı, kataloglar incelenmeli, hikâyenin geçtiği dönemin özellikleri incelenip, o döneme uygun kostüm hazırlanmalıdır.

Resim 2.6. Sahne Aksesuarları

Resim 2.7.Sahne kostümleri

➤ Dekor ve ses seçimi

Show programı hazırlanırken en önemli aşamalardan biride Dekor hazırlığıdır. Dekor hazırlanırken;

- Animasyon personelinin nitelikleri
- Animasyon personelinin sayısı
- Konuk tipleri
- Otelin imkânları (sahne, gösteri alanları ...)’ da göz önünde bulundurulmalıdır.

Dekor hazırlamadan önce;

- Konu özümsemeli
- Farklı ülkelerin dekor örnekleri araştırılmalı.
- Farklı kaynaklardan dekor modelleri araştırılmalı
- Kullanılacak araç ve gereçler araştırılmalı
- Bütçe tespit edilmeli.

Dekor ve aksesuar modülüne bakınız.

Mitolojik hikâyeler ve destanları şov programına uyarlanırken hikâyenin çok iyi seçilmesi gerekir. Hikâye seçilirken yukarıda bahsedilen aşamalar göz önünde bulundurulur. Tesisin imkânları çok iyi değerlendirilmelidir. Şov programı hazırlanırken evrensel dil yani beden dili kullanılmalıdır. Çünkü tesise gelen konuklar farklı dil ve kültürlerden gelmektedir. Her grup için farklı dillerde gösteri hazırlanamayacağına göre anlatılmak istenen tema görsel unsur, dans ve müzik ile desteklenmelidir.

Resim 2.8. Dekor malzemesi

UYGULAMA FAALİYETİ

Anadolu mitolojisi veya Türk destanlarından bir hikâye seçerek araştırınız, hikâyenizi küçük bir gösteride kullanmak üzere grup çalışması yapınız. Grup çalışması yaparken, aşağıdaki işlem basamaklarını kontrol ediniz. Hazırladığınız gösteriyi sınıfta arkadaşlarınıza sununuz.

İşlem Basamakları	Öneriler
<ul style="list-style-type: none">➤ Gerektiğinde konuklara aktivite ve gösterilerde Anadolu mitolojisini kullanınız	<ul style="list-style-type: none">➤ Öyküleri anlatırken monoton bir ses tonu kullanılmamalıdır. Mitolojik öyküyü anlatan kimse ses tonunu olayın akışına göre ayarlamalı, öyküdeki vurgulara dikkat etmelidir.➤ Yapılacak aktivite veya gösteriye uygun program hazırlanmalıdır.➤ Hazırladığınız program da mitoloji sunumunun zamanının ve süresinin belirlemelisiniz.➤ Aktivite veya gösterinin türüne uygun mitolojik öyküleri araştırılmalıdır.➤ Hazırladığınız aktivite veya gösteri programına en uygun olan öykü veya öyküleri seçiniz.
<ul style="list-style-type: none">➤ Gerektiğinde konuklara aktivite ve gösterilerde Akdeniz mitolojisini kullanınız.	<ul style="list-style-type: none">➤ Seçmiş olduğunuz mitolojik öyküleri yalnızca siz sunacaksanız monologa, birkaç kişi oynayacaksa diyaloglara çeviriniz.➤ Sunacağınız mitolojik öyküler için aktivite veya gösterinin özelliğine göre yalın bir sunum yapabileceğiniz gibi, izleyicinin dikkatini çekecek kostüm, makyaj, dekor, müzik, ışık ve ses efektleri kullanabilirsiniz.
<ul style="list-style-type: none">➤ Gerektiğinde konuklara aktivite ve gösterilerde eski Türk destanlarını kullanınız	<ul style="list-style-type: none">➤ Sunacağınız öyküye uygun kostüm, makyaj, dekor, müzik, ses ve ışık öğelerini araştırınız.➤ Mitolojik öykülere uygun görsel öğeler (kostüm, dekor, makyaj) tarihi motifleri taşımalıdır. Örneğin: Ünlü destan anlatıcısı Homeros'un kılığına girebilirsiniz. Dekor olarak başlı sütunları kullanabilirsiniz.➤ Kullanacağınız müzikte mitolojik öykünün geçtiği milletlerin müzik kültürünü yansıtabilirsiniz.

Değerlendirme Ölçeği

Aşağıda hazırlanan değerlendirme ölçeğine göre kendinizin ya da arkadaşınızın Yaptığı çalışmayı değerlendiriniz. Buna göre, “Evet/ Hayır” Seçeneklerinden uygun olanı işaretleyiniz.

Gözlenecek Davranışlar		Evet	Hayır
1	Uygulama yapacağınız grubunuzu oluşturduunuz mu?		
2	Anadolu Mitolojisi ve Türk destanlarını incelediniz mi?		
3	Uygulama yapacağınız konuyu belirlediniz mi?		
4	Yapacağınız çalışmanın amacını belirlediniz mi?		
5	Gösteri de kullanacağınız aktiviteleri seçtiniz mi?		
6	Rol dağılımını yaptınız mı?		
7	Uygulamada kullanacağınız kostüm ve aksesuarları seçtiniz mi?		
8	Uygulamada kullanacağınız mekânı tespit ettiniz mi?		
9	Uygulamayı başarı ile tamamladınız mı?		
10	Elde ettiğiniz sonuçlarla hedeflediğiniz amaca ulaşabildiniz mi?		

Değerlendirme sonucunda eksik olduğunu tespit ettiğiniz konuları tekrar ederek eksiklerinizi tamamlayınız.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Ölçme Soruları Doğru-Yanlış

Aşağıdaki sorularda yer alan doğru seçeneği kurşun kalem kullanarak işaretleyiniz.

- 1) () Animasyon etkinliği hazırlarken ilk aşama konunun seçimidir.
- 2) () Animasyon da insan ilişkileri çok önemli **değildir**.
- 3) () Aktivite programları oluştururken tesisin özellikleri, coğrafi koşullar, personelin nitelikleri göz önüne alınmalıdır.
- 4) () Dekar hazırlama aşamasında otelin imkânları çok önemli **değildir**.
- 5) () Farklı ülkelerin dekor örnekleri dekor hazırlamada materyal olarak kullanılamaz.
- 6) () Şov bütçesi hazırlanırken malzeme listesi hazırlanır.
- 7) () Animatör sahne gösterileri hakkında bilgi sahibi **olmayabilir**.
- 8) () Kostüm ve aksesuarlar temanın daha anlaşılır ve ilgi çekici olmasını sağlar.
- 9) () Mitolojik hikâye ve efsaneler sadece yetişkin animasyonu için materyaldir.
- 10) () Şov programı hazırlanırken evrensel olan beden dili kullanılmalıdır.

MODÜL DEĞERLENDİRME

Anadolu mitolojisi veya Türk destanlarından hikâyeler seçerek araştırınız. Seçtiğiniz hikâyeyi bir gece Şov'una uyarlayınız. Gösteride kullanmak üzere grup çalışması yapınız. Grup çalışması yaparken, aşağıdaki işlem basamaklarını kontrol ediniz. Hazırladığınız gösteriyi sahneye uyarlayarak, arkadaşlarınıza sununuz.

Değerlendirme Ölçeği		
Gözlenecek Davranışlar	Evet	Hayır
1	Uygulama yapacağınız grubunuzu oluşturduunuz mu?	
2	Anadolu Mitolojisi ve Türk destanlarını incelediniz mi?	
3	Şov programının konusunu (teması) tespit ettiniz mi?	
4	Şov programınızı oluşturduunuz mu?	
5	Şov programınızın amacını belirlediniz mi?	
6	Şov'da kullanacağınız aktiviteleri seçtiniz mi?	
7	Rol dağılımını yaptınız mı?	
8	Şov'da kullanacağınız kostüm ve aksesuarları seçtiniz mi?	
9	Şov'da kullanacağınız dekoru tespit ettiniz mi?	
10	Şov'da kullanacağınız ses düzenini tespit ettiniz mi?	
11	Uygulamayı başarı ile tamamladınız mı?	
12	Elde ettiğiniz sonuçlarla hedeflediğiniz amaca ulaşabildiniz mi?	

Uyguladığınız performans değerlendirmede “hayır” cevaplarınız var ise modülü tekrarlayınız. Modülü başarı ile bitirmişseniz ve amaçlanan yeterliği kazandıysanız bir sonraki modüle geçebilirsiniz.

Modüldeki yeterliliğinizi ölçmek için öğretmeninize başvurunuz.

CEVAP ANAHTARLARI

CEVAP ANAHTARI: FAALİYET -1

CEVAP ANAHTARI	
1	D
2	D
3	Y
4	Y
5	D
6	Y
7	Y
8	D
9	D
10	Y
11	D
12	D
13	D
14	Y
15	Y
16	D
17	Y
18	D
19	D
20	D

CEVAP ANAHTARI: FAALİYET -2

CEVAP ANAHTARI	
1	D
2	Y
3	D
4	Y
5	Y
6	D
7	Y
8	D
9	Y
10	D

ÖNERİLEN KAYNAKLAR

- <http://www.workz.org/mitoloji/>
- www.anadolumitolojisi.sayfasi.com
- www.mitoloji.tr

KAYNAKÇA

- AHİPAŞAOĞLU, Suavi, A.Özdal DEĞİRMENCİOĞLU **Anadolu'da Turizm Rehberliği Temel Bilgiler**, Detay Yayıncılık, Ankara,1999.
- BAYLADI, Derman, **Efsaneler Dünyasında Anadolu**, Say Yayınları, İstanbul,2000.
- ÇELGİN, Dr. Güler, **Eski Yunan Dininde ve Mitolojisinde Artemis**, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul, 1986.
- ÇOKIŞLER Nazım, İlkay GEZGİN, İsmail GEZGİN, **Mitoloji Mitos Ve Lagos Hayatımıza Yön Veren Söylenceler**, Güncel Yayıncılık, 2004, İstanbul.
- DETTORE, Ugo, Çeviren Teksoy REKİN, **Gökkuşuğu Ansiklopedisi cilt 7 Mitoloji Efsaneleri**, Arkın Kitapevi, Ankara, 1967.
- ERHAT, Azra, **Mitoloji Sözlüğü**, Remzi Kitapevi, İstanbul,2004.
- ESTIN, Colette, **Hélène Laparte, Yunan ve roma Mitolojisi**, Tübitak Popüler Bilim Kitapları, Ankara,2005
- FREELY, Lohn, Çeviri yapan Aslı BİCEN, Tuncay BİRKAN, Gürol KOCA, **Türkiye Uygarlıklar Rehberi 1**, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul,2002.
- FREELY, Lohn, ,Çeviri yapan Aslı BİCEN, Tuncay BİRKAN, Gürol KOCA **Türkiye Uygarlıklar Rehberi 2**, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul,2002.
- FREELY, Lohn, ,Çeviri yapan Aslı BİCEN, Tuncay BİRKAN, Gürol KOCA **Türkiye Uygarlıklar Rehberi 4**, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul,2002.
- FREELY, Lohn, ,Çeviri yapan Aslı BİCEN, Tuncay BİRKAN, Gürol KOCA, **Türkiye Uygarlıklar Rehberi 5**, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul,2002.
- HIRLAK, Aysun, **Yayınlanmamış ders notları**, Antalya,2006.
- KOZANOĞLU, M.Tahsin, **Yunan mitolojisi**, Düşünen Adam Yayınları,1994
- KULAÇOĞLU, Belma, **Anadolu Medeniyetleri Müzesi Tanrılar ve tanrıçalar**, T.C. Kültür Bakanlığı Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Ankara, 1992.
- ÖZCAN, Ömer, Özcan ÜNLÜ, **Türk Dili ve Edebiyatı 2**,İnkılâp Kitapevi, Ankara, 2001.
- **Zeugma a Bridge From Past Present**, GAP. Republic of Turkey Prime Ministry, Southeastern Anatolia Projeck, Regional Development Administration

- www.Ada.com.tr/mitoloji
- www.Açık öğretim fakültesi.com.tr/islamiyet öncesi türk halk edebiyatı
- [www.Anadolu mitolojisi.4mg.com.](http://www.Anadolu mitolojisi.4mg.com)
- [www. Ansiklopedi.gen.tr.](http://www.Ansiklopedi.gen.tr)
- [www.kerkük feneri.com/tr/destanlar.](http://www.kerkük feneri.com/tr/destanlar)
- www.Millisimge.de/bozbilgi/bozkurtdestanı
- www.öztürkler.com/data/001
- [www.wikipedia.org/wiki/mitoloji.](http://www.wikipedia.org/wiki/mitoloji)
- [www.wikipedia.org/wiki/destan.](http://www.wikipedia.org/wiki/destan)
- [www.workz.org/mitoloji/mitoloji.](http://www.workz.org/mitoloji/mitoloji)
- Antalya Arkeoloji Müzesi Çalışanlarının Görüşleri.